

ամենքը բերնուց գիտէին և որոնք գէրազանց բանաստեղծներ սեպուած էին . և ինքը յաջողեցաւ իրեն ջանքին մէջ , որով իր վար զարկած բանաստեղծները ինչուան հիմա մոռացութեան մէջ ինկած են :

ՄԱՆՐԱՎԵՊ

Գաղէն առելի խորամանկ գող մը :

Վանի մը օր առաջ՝ Սէնտիկի մէջ Նենովայի խմորեղէն ծախողի խանութի մը մօտ՝ երկու օտարականք իրարու հանդիպեցան , և ո՛հ ո՛հ կանչելով զարմացմամբ՝ նախ սրտանց մը մէկգմէկ բարեցին ու պազտուեցան , ետքը անոնցմէ մէկը ըսաւ մէկալին . “ Բարեկամ , դու խօսքիդ վրայ չկեցար . ես քանի՞ օր քեզի սպասեցի Բատուա , ինչպէս որ ինծի խոստացած էիր , և դուն չեկար : Ի՞նչ է ասոր պատճառը , ” — “ Օ բաղմունքներս , պատասխանեց միւսը . այնչափ գործքեր վրաս եկան , որ քիչ մնաց կը խղդուէի . ուրիշ բաներէ զատ՝ տունս ալ փոխեցի . աղէկ գիտես թէ ինչ ձանձրալի բան է կարասեաց փոխադրութիւնը , ” — “ Ո՛ր կը բնակիս հիմա , հարցուց միւսը . կ’ուզեմ մէյ մը շնորհաւորութեան գալ քեզի ու կնկանդ , ” — “ Ես կը բնակիմ , ըսաւ , այս ինչ տեղս , ” և սկսաւ մէկիկ մէկիկ գծադրել փողոյներուն պտոյտները , տունը , դուռը , և ինչուան դրազարկին ձեւը , ինչպէս թէ աշխարհացոյց մը շինէր : — “ Ս’նաս բարով , կ’ըսէ մէկսլը , բայց գիտնաս որ մատս կապեր եմ , Բատուա չգալդ չեմ մոռնար , ” — “ Հաւտա երդմունքիս , պատասխանեց տնուորը , անանկ հաստատ միտք ունէի գալու , որ յիսուն Ժէֆֆին ալ տուի նոր հագուստ մը շինեցի , և դեռ վրաս առած չեմ . աղէկ որ միտքս ձգեցիր ասիկայ , որովհետեւ պէտք է որ երկու ժամէն դերձակին խրկեմ թեւերը կարճեցնել տալու համար , որ քիչ մը երկնկէկ են , ” :

Երկու բարեկամները հրաժարեցան մէկմէկէ՝ նորէն իրարու հետ պազտուելով . նոր հագուստին տէրը մտաւ խմորավաճառին խանութը . մէկալն ալ ուրիշ ճամբէ իր բանը գնաց :

Եւս բոլոր խօսակցութիւնը կը լսէր անծանօթ խորամանկ մը , որ աղէկ սուր ականջ ունէր . մանաւանդ տանը և դրազարկին նշանները միտքը պահած ըլլալով՝ երբոր նոր հագուստին անունը լսեց , Ձեռքէ չխախցնենք , ըսաւ , այս բաղդը . սնոր համար այնպիսի տեղ մը պահուրտեցաւ , ուսկից կրնար լսել ու չտեսնուիլ : Ս’էյ մ’ալ պարոնը խմորավաճառին խանութը կը մտնէ ու կ’ըսէ խանութպանին . “ Պզտի կողովով մը պատրաստէ ինծի համար այն խմորեղէնէն , ուսկից քանի մը օր առաջ քեզմէ առի . բայց նայէ որ տասնըհինգ կամ տասնըվեց լիպրայէն աւելի չըլլայ , վասն զի չեմ ուզեր որ շատը մէկէն առնելով՝ գէշնան . քիչ ատենէն կը խրկեմ մէկը որ ստակը վճարէ ու առնու զայն . մնաս բարով , ” : Վստան վայրկեան չանցաւ՝ ահա երեցաւ խաբեբայն որ ականջ կը դնէր , ու հարցուց խանութպանին . “ Տիրօջ համար տասնըվեց լիպրա խմորեղէնը պատրաստ է , ” . գրկպանէն ալ քսակ մը դուրս հանեց : — “ Հրամներ ես , ըսաւ խանութպանը . այս է կողովը , ” : Խորամանկը գինը իմանալով՝ վճարեց , առաւ կողովը գնաց պարոնին տունը , դուռը զարկաւ : — “ Ո՛վ է , ” — “ Տանտէրը խմորեղէն խաւրեց , ” : Երբ բան մը գայ՝ ամէն դուռ կը բացուի . բացուեցաւ այս դուռս ալ . խորամանկը վեր ելլելուն պէս՝ դիմացը կ’ելլէ տանտիկինը , և աղախին մը՝ որ աղուէսի մը պէս վարպետ և դերասանի մը պէս եփուն խորամանկ էր : Վողը ըսաւ կնկան . “ Հրամանքիդ էրիկը խաւրեց այս խմորեղէնները և ըսաւ որ տաս ինծի իր նոր հագուստը , որովհետեւ դերձակը շուտով պիտի յարմարեցնէ , ” : “ Ո՛ր է իմ էրիկս , ” պատասխանեց տիկինը : “ Իմ խանութս է ու ինծի կը սպասէ , ” — Տիկինը տալակուսեր էր իր ընեղքին վրայ . բայց

աղուէս աղախինը մօտեցաւ ու ահանջէն վար ըսաւ . “ Տիկին , այն խոժոռ դէմքին ես չեմ հաւնիր , կախաղանի արժանի մարդ մը կ'երեւայ ինձի . այդ ալ ստոյգ է որ աշխարհքս լեցուն է խորամանկներով , յիշէ այն մարդը՝ որ միտք բերաւ վերարկուն գողնալու համար ” . (և ասով կ'ուզէր ըսել այն գիպուածը , որ քանի մը օր առաջ հանդիպեր էր) : Լյնկան աչուրները բացուեցան ու դարձաւ ըսաւ . “ Այն գիտեր որն է այդ հագուստը , որովհետեւ երկիւս շատ հագուստ ունի . թէ որ կ'ուզէ՝ ինքը գայ ըսէ ինձի , վասն զի ես չեմ գիտեր որն է ուզածը ” : Եւ քանի որ լաբեբայն լաբիւրին(թոսին մէջ իյնալով՝ սկսաւ պարագաներ հնարել , ու աւելի շփոթեցաւ , և ասանկով խարդախութիւնը յայտնեց . վերջապէս ուրիշ բան չկրնալով գտնալ , գոնէ ինքըզինքը անգիտա խալցընելու համար ասանկ կ'ըսէ . “ Տիկին , կ'երեւայ որ տունը սխալած եմ . ուստի տունը ինձի կողովը և բերած խմորեղէնս , որ նորէն խանութ(ս դարձնեմ ” : — “ Եւս կտորը ինձի կ'իյնայ , պատասխանեց աղախինը . ես լաւ գիտեմ որ իմ տէրս ասոնք ինքը յանձներ ու գինն ալ վճարած է . դուն այս կողմանէ տանը դուռը սխալած չես , հապա սխալը հագուստին վրայ է . երթաս բարով ” : — Եւ քանի որ չէր գիտեր թէ ինչ պատասխանէ , անոր համար մտածեց շուտով երթալ անկէց , և պահուելին տակէն քանի մը խօսք փսփսալով իրեն հաւատարմութիւնը պաշտպանելու համար՝ վար ինջաւ սանդուխէն , միտքը դնելով որ կորսնցուցած ստակին գինը ուրիշ մէկ քսակովը կամ վերարկուովը հանէ :

ԿՈՇԾԻ

1 Եւս պատմութիւնը ուրիշ անգամ գրած ենք օրագրին մէջ . հտ . Դ , երես 243 :

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԲՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հաստատուն ու հեղանիք մարմնոց այլ և այլ յատկութիւնները , որ իրենց մասերկանցը հաւանաւարտեցուն վիճակէն կը կախուին :

(Տես երես 301 . շարունակութիւն և վերջ)

Է . Արտագնորոշում :

Երապէս-Էրապէս կը կոչուի մարմնոց մը մասնականցը մէջ եղած համակցութեան մասնաւոր աստիճան մը . մանաւանդ թէ որ մարմին մը դէպ 'ի երկայնքը քաշուելու դիմակալութիւն ընելով այս յատկութիւնը ցուցնէ : Արմնոց , մանաւանդ մետաղներու ամրասնդութեան վրայ եղած փորձերը շատ օգտակար եղանք քանի որ սկսան առկախեալ կամուրջներ շինել . վասն զի այս կամուրջները մետաղէ ձողերով , գաւազաններով ու թելերով շինուած ըլլալով պէտք է անոնց բաւական ուժ տալ որ կարենան դէմ գնել թէ որ կամրջին որ և իցէ բռնութիւն հանդիպի . բայց միանգամայն առանց հարկաւորութեան պէտք չէ անոնց հաստութիւնը աւելցընել , որպէս զի կամրջին վրայ անօգուտ ծանրութիւն մը չաւելնայ : Եւսպիսի փորձերը ընելու կերպը այս է . քննելու նիւթին ձողին կամ գաւազանին կամ թելին մէկ ծայրը կը հաստատեն , ու մէկալ ծայրը կը շարունակեն շարունակելով ծանրութիւն կախել : Եւս ծանրութեամբ որ կտորի մարմինը , իր ունեցած ամրասնդութեանը կամ քաշուելու դիմակալութեանը չափը կը ցուցնէ : Եւսանկով իմացուեցաւ որ մարմնոց դիմակալութիւնը այս ըսուած կերպովը ամենեւին իրենց երկայնութեանէն չկախուիր , հապա համեմատական է